

Discuții privind particularitățile criminologice ale abuzului

Lect. univ. dr. Gabriel Tănăsescu *

Discussions on the particular criminological features of the abuse

The abuse consists in neglecting and showing disrespect to the principles, norms and results issued from human experience, as it was acquired by the family and the society. The behaviour's abuse indicates and establishes the wrong direction and the illicit modality of perpetrating certain activities or actions. This fact determines the imminent jeopardy upon the health, freedom, physical integrity or upon the life of the persons who are in need.

Key words: attitude's abuse, social abuse, administrative abuse, familial abuse

Cuvinte cheie: abuz atitudinal, abuz social, abuz administrativ, abuz familial

1. Preliminarii. Interacțiunile umane determină scopuri acționale organizate în planuri raționale, iraționale sau întâmplătoare. Cauzele acțiunilor, întărite sau diminuate de intervenția unor condiții impun efecte tolerante sau prejudiciabile, care sunt acceptate sau sancționate social. Manifestarea concretă a unor activități, acte, acțiuni prestate de o persoană, în mod defectuos, determină vătămarea intereselor unei alte persoane și implică pe cele ale colectivității umane, ceea ce echivalează cu săvârșirea unui abuz.

2. Abuzul atitudinal reprezintă o caracteristică generală a comportamentului uman, deoarece include ignorarea prescripțiilor și normelor decente impuse prin norme legale și diversitatea cantitativă și calitativă a efectelor prejudiciabile ale acțiunilor comise. Abuzul ca act individual poate să fie reprezentat exclusiv cantitativ (prin repetare în spațiul familial sau social) sau calitativ (prin particularitatea domeniului afectat), instituindu-se ca modalitate de existență socială. Condiționarea reciprocă a comportamentelor umane trebuie să se întemeieze pe dependența influențelor pozitive exercitate de indivizi, iar nu pe obligații imorale, pe forță, care depășesc normalitatea existenței și realitățile sociale. Abuzul devine astfel un atribut al comportamentului deviant, fiind exercitat în anumite condiții și în funcție de anumite particularități. Abuzul comportamental, în relațiile sale concrete, are un caracter determinat și este dependent de particularitățile domeniului în care este practicat, de condițiile concrete ale exercitării, raportate la domeniul socio-politic, familial și la cel de muncă.

Contradicțiile inerente, manifestate în raporturile socio-umane semnifică, în general, încălcarea ansamblului legilor socio-morale, însă nu trebuie să genereze o evaluare unilaterală a consecințelor acestora, impunerea prin forță a semnificațiilor, a erorilor de reflectare. Abuzul comportamental pleacă de la determinările negative, evidențiate în existența socio-familială, în cauzalitatea și necesitatea raporturilor interindividuale, în voluntarismul și hazardul actelor umane.

Abuzul constă în neglijarea, nerespectarea principiilor, normelor și rezultatelor experienței umane, în familie și societate, în supravegherea, îndrumarea, controlul activității minorilor, bătrânilor, persoanelor cu dizabilități, în mod defectuos, în omisiunea

* Universitatea din Caiova, Facultatea de Drept și Științe Administrative Abuzul constă în neglijarea, nerespectarea principiilor, normelor și rezultatelor experienței umane, în familie și societate. Abuzul comportamental indică și stabilește direcția greșită și modalitatea ilicită de îndeplinire a unor activități sau acțiuni, fapt care determină punerea în pericol iminent a sănătății, libertății, integrității corporale sau a vieții persoanelor aflate în nevoie

de a da ajutorul necesar și de a înștiința autoritățile abilitate. Abuzul comportamental indică și stabilește direcția greșită și modalitatea ilicită de îndeplinire a unor activități sau acțiuni, fapt care determină punerea în pericol iminent a sănătății, libertății, integrității corporale sau a vieții persoanelor aflate în nevoie.

Tendența obiectivă a explicării abuzului indică încălcarea legalității, comiterea unei fapte ilicite, întrebuințarea excesivă, fără limite, a unui lucru, precum și exagerarea nejustificată a semnificației unui fapt, act sau idei, într-o manieră concretă¹. Absolutizată, ideea de abuz devine tributară folosirii² excesive a unor prerogative (sociale, administrative, familiale), suprimând sensul de legitimitate și eșuând în ilegalitatea lipsită de valoare socială. Schimbarea, transformarea efectelor actului abuziv, determină reflectarea variabilă a sensului acestora, reflectarea lor psihică indicând, de fiecare dată, un prejudiciu, o instabilitate atitudinală și prin aceasta imposibil de cunoscut și acceptat. Determinația concretă a abuzului este prejudicierea implicită, unilaterală, deoarece produce dezadaptarea victimei de la regulile cunoscute, de la propria experiență. Abuzul nu asigură utilitatea practică a actului, întrucât impune victimei supunerea față de reguli ilicite.

3. Abuzul social ca activitate conștientă în raport cu interesele și scopurile individuale sau colective (de natură materială, morală, religioasă) ale oamenilor presupune intervenția prin forță, amenințare, intimidare în dinamica vieții sociale și determinarea unor prejudicii materiale, morale sau de imagine. Abuzul social se regăsește în prestarea activității social-politice, de către o persoană sau de un grup de persoane, în raport cu nevoile și interesele specifice, vizând realizarea acestora, indiferent de consecințele prejudiciabile produse în detrimentul altor persoane. Abuzul social exprimat prin încercarea de subordonare totală, a victimei, influențează sistematic răspunsul acesteia situând-o în opoziție cu societatea sau cu grupul social dominant.

Abuzul social neagă reglementările într-un anumit domeniu, practica unor instituții, tradiția existentă în societate, cărora le opune dictatul, directiva, ordinul și norma abuzivă, desemnând și caracterizând o opoziție categorică, directă cu realitatea. Latura eronată, greșită, a abuzului social, exclude activitatea unui individ, a unui grup de indivizi, din manifestările sociale agreeate, tipic umaniste, care exprimă reguli obiective. Exercițarea abuzului de către o autoritate se identifică prin impunerea unor reguli de activitate, contrazicându-se normele, principiile existente sau prin uzul prejudiciabil al acestora, astfel încât, valorile și principiile morale să fie încălcate. Dictatura individuală, a unei clase sau partid politic prezintă o strategie specifică, menită să asigure interesele autorității care o impune. Conviețuirea socială este destabilizată, abuzul social fiind impus printr-un sistem de legi, care să asigure dominația celui ce deține puterea politică. Gradele de generalitate ale abuzului social indică anumite particularități în viața socială, precum și raportul de păstrare a tendințelor conservatoare sau de impunere a unor tendințe noi, prin modele acționale antagonice sau neantagonice.

Abuzul social implică instalarea *unui regim politic militaro-polițienesc sau dictatura personală*, care nu va determina stabilitatea socială, ci contradicții și tendințe destabilizatoare.

¹ Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p.4

² Sorin M. Rădulescu, Sociologia violenței (intra)familiale, victime și agresiuni în familie, Editura Lumina Lex, 2001, p.28

Regimurile de dominație socio-politică creează treptat tendințe subiectivist-voluntariste, prin care se exaltă voința *anarhiștilor*¹, negându-se sau ignorându-se regulile și normele sociale, autoritatea statală.

Dictatura (personală, militară, politică) și *anarhia* ca forme concrete ale *abuzului social* exercită influențe asupra exercitării drepturilor individuale, modului de adaptare, a inițiativei schimbării regimului politic (prin terorism, prin suspendarea exercitării drepturilor individuale).

3. Abuzul administrativ se raportează la încălcarea legalității de către reprezentanții statului, în sensul că nu-și îndeplinesc în mod corespunzător atribuțiile, depășindu-le sau executându-le în mod defectuos, recurgând fără măsură la acte sau fapte prejudiciabile pentru alte persoane. Victimă a acestei forme de abuz, individul dobândește un sentiment de înstrăinare față de societate, orientându-se și executând acte contrare scopurilor și obiectivelor sociale. Lucrul funcționarului cu oamenii îl determină să fixeze un sistem psihologic, cu un tipar corespunzător, pentru fiecare categorie de indivizi, astfel să existe o corespondență univocă între actele abuzive ale funcționarului și tipurile de stări psihice ale categoriilor de victime obligate să recurgă la sistemul administrativ. În acest mod, stările psihologice ale victimelor, deși par diversificate, se integrează și pot fi identificate în câteva structuri, în care se pune accent pe *prejudicierea materială* sau *morală* a acestora.

Motivele abuzului îl constituie caracteristicile actului administrativ, care limitează uneori posibilitatea individului de a beneficia de exercitarea drepturilor sale, de a-și realiza interesele. Abuzul administrativ este rezultatul relațiilor cauzale dintre regulile socio-administrative și actele indivizilor, în sensul că funcționarul, deși este capabil și competent să utilizeze o serie de atribuții, poate totuși să comită o eroare gravă și să fie înclinat să acționeze în mod contradictoriu, menținând consecințele prejudiciabile rezultate din actul ilicit. Contradicția este generată și de ignoranța victimei privind valabilitatea unor reguli, ieșirea din uz a unor norme precum și de existența criteriilor cu aplicare limitată într-un sector de activitate. Deoarece evitarea abuzului funcționarului nu este posibilă, înseamnă că singura modalitate de a reduce efectele prejudiciabile ale actului administrativ este reprezentată de posibilitatea contestării acestuia, completată cu posibilitatea constrângerii funcționarului, solidar cu instituția din care face parte, la repararea integrală a prejudiciului suferit de victimă. Necunoașterea canonului regulilor sociale, neclarificarea de către victime a regulilor care formează statutul conviețuirii sociale, indiferența acestora față de normele pe care le urmează *de facto* nu reprezintă argumentul care să justifice comportarea abuzivă a funcționarului, deoarece victima achită impozitele legale pentru a fi ajutată iar nu înfruntată de reprezentanții autorităților, abuzul derivând din lanțul de conexiuni existent în exercițiul atribuțiilor de serviciu, constând în neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă a atribuțiilor de serviciu.

4. Abuzul familial se exercită de către persoanele abilitate să evalueze actele și atitudinile prestate de ceilalți membri ai familiei, în mod unilateral, prin excluderea interacțiunii și conexiunii cu activitatea altor persoane, determinându-se consecințe prejudiciabile. Abuzul familial însoțește violența soțului împotriva partenerei, a tatălui împotriva copilului, a persoanei dominante împotriva celei dominate. Actele și activitățile

¹ I. Tănăsescu, C. Tănăsescu, G. Tănăsescu, Criminologie, Editura All Beck, București, 2003, p. 76.

abuzive prestate de agresor, creează pentru victimă o suferință fizică, psihică, precum și un prejudiciu material sau moral. Activitatea abuzivă este înțeleasă ca o relație de dominare a victimei pentru a o transforma într-un obiect pentru sine. Abuzul familial este exercitat atât în mod inconștient (de către bolnavii mintal) cât și în mod conștient (deoarece conține raționalitate, volitivitate și intenționalitate), agresorul urmărind dobândirea autorității prin forță și crearea unui dezechilibru în mediul familial existent. Exercițarea unor acte agresive asupra membrilor familiei, atitudinea intolerantă, intransigentă, degenerază în raporturi de dominare a victimei, ceea ce explică *abuzul fizic* prestat de agresor. Sprijinindu-se la început pe nevoia victimei de a fi protejată, de a accepta compromisul, agresorul familial trece la sancționarea, pedepsirea dură a victimei, determinând-o să se supună total sau să se sinucidă. Conflictul care se dezvoltă în aceste condiții culminează cu aplicarea unor lovituri, vătămarea sau uciderea victimei (abuzul fizic).

O trăsătură caracteristică a abuzului familial constă în adoptarea unor amenințări (abuzul moral), a creării stării de nesiguranță absolută pentru victima care consideră că, prin divulgarea existenței abuzului ar putea să scape de dominația agresorului. Abuzul familial se exercită și pe plan sexual (când agresorul profită de neputința victimei de a se apăra), cât și pe plan economic (când victima se află sub predominanța lipsurilor și este nevoită să accepte abuzurile agresorului).